

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Musila a soudců Jana Filipa (soudce zpravodaje) a Jaromíra Jirsy o ústavní stížnosti stěžovatelky **V. P.**, zastoupené JUDr. Věrou Ptáčkovou, advokátkou, sídlem V Jámě 1, Praha 1 – Nové Město, proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 29. ledna 2018 č. j. 32 Co 436/2017-122, za účasti **Krajského soudu v Praze**, jako účastníka řízení, a 1) **nezletilé H. J.**, zastoupené městem Říčany, sídlem Masarykovo náměstí 53/40, Říčany, a 2) **M. J.**, zastoupeného Mgr. Martinem Rottou, advokátem, sídlem Maiselova 38/15, Praha 1 – Josefov, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 29. ledna 2018 č. j. 32 Co 436/2017-122 bylo porušeno právo stěžovatelky a vedlejší účastnice 1) na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s ústavně zaručenými právy vedlejší účastnice 1) podle čl. 9 odst. 2 a čl. 12 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte.

II. Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 29. ledna 2018 č. j. 32 Co 436/2017-122 se ruší.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Stěžovatelka (dále též „matka“) se ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), domáhá zrušení shora uvedeného soudního rozhodnutí, neboť má za to, že jí byla porušena její základní práva zaručená v čl. 10 odst. 2, čl. 33 odst. 1, čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Stěžovatelka dále navrhla odklad vykonatelnosti napadeného rozsudku, kterému Ústavní soud vyhověl výrokem II usnesení ze dne 13. 3. 2018 č. j. IV. ÚS 827/18-15. Dále požádala o přednostní projednání věci podle § 39 zákona o Ústavním soudu.

2. Okresní soud Praha-východ (dále též „okresní soud“ nebo „soud prvního stupně“) rozhodl rozsudkem ze dne 11. 9. 2017 č. j. 30 P 150/2017-94 tak, že soud nahrazuje

souhlas otce s přijetím vedlejší účastnice 1) (dále též „nezletilá“) k základnímu vzdělání do ZŠ X (pozn. soukromá základní škola se zaměřením na výuku jazyků) (výrok I). Dále soud rozhodl, že návrh vedlejšího účastníka 2) (dále též „otec“) na nahrazení projevu vůle matky s přijetím nezletilé k základnímu vzdělání do ZŠ Y (pozn. veřejná základní škola), se zamítá (výrok II). Dále bylo rozhodnuto, že návrh otce na snížení výživného se zamítá (výrok III) a že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok IV).

3. Proti rozsudku okresního soudu podal otec odvolání, o kterém rozhodl Krajský soud v Praze (dále též „krajský soud“ nebo „odvolací soud“) napadeným rozsudkem tak, že rozsudek okresního soudu se mění ve výroku I tak, že se zamítá návrh matky na nahrazení souhlasu otce s přijetím nezletilé k základnímu vzdělávání do ZŠ X, a ve výroku II tak, že se nahrazuje souhlas matky s přijetím nezletilé k základnímu vzdělávání do ZŠ Y (výrok I). Výrokem II pak krajský soud rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně ani před soudem odvolacím.

4. Krajský soud na rozdíl od okresního soudu shledal, že v posuzovaném případě při zohlednění zjištěných skutečností je v zájmu nezletilé, aby k základnímu vzdělávání byla přijata v ZŠ Y, byť fakticky od září 2017 zahájila povinnou školní docházku v ZŠ X. Tuto školu (ZŠ X) zvolila matka a i přes nesouhlas otce škola nezletilou přijala. Naopak ZŠ Y, na kterou přihlásil nezletilou otec, řízení o přijetí nezletilé k základnímu vzdělávání z důvodu nesouhlasných stanovisek rodičů přerušila. Skutečnost, že již půl roku nezletilá navštěvuje ZŠ X, nemůže být jediným hlediskem pro zvolení této školy. Navíc tato situace je důsledkem pochybení obou rodičů, kteří nebyli schopni se dohodnout ve věci školní docházky nezletilé, přičemž ani jeden z nich věc neřešil včas. V důsledku tohoto pochybení obou rodičů je nyní nezletilá v situaci, kdy ji čeká změna školy. Krajský soud dále při posouzení nejlepšího zájmu nezletilé nepřisvědčil tvrzení matky, že do školy nastoupili i kamarádi nezletilé z mateřské školy. I když nezletilá H. navštěvovala mateřskou školu X, do 1. třídy ZŠ X s ní žádné z dětí z mateřské školy nenastoupilo. Volbu školy (ve prospěch matkou navržené školy) nemůže ovlivnit ani tvrzení matky, že nezletilá je, jak vyplývá ze znaleckého posudku vypracovaného v minulém řízení, velmi citlivá, je úzkostného založení, vyžaduje menší kolektiv. Ze závěrů matkou zmíněného znaleckého posudku totiž dle krajského soudu nevyplývá, že by nezletilá nebyla schopna adaptovat se na nové prostředí. V posudku uváděná vyšší pravděpodobnost stavů úzkosti a sklon k pocitům ohrožení v citově náročných situacích evidentně souvisely s rozpadem vztahu rodičů. S ohledem na zjištěný skutkový stav nelze ani bez dalšího předpokládat lepší uplatnění na stávající škole vybrané matkou oproti škole vybrané otcem. Podle názoru krajského soudu matkou zvolená soukromá škola neodpovídá poměrům rodičů. Matka dosahuje příjmu cca 28 000 Kč měsíčně, u otce s ohledem na jeho zdravotní stav a v důsledku toho sníženou pracovní schopnost a též stupeň vzdělání nelze předpokládat stabilní příjmy odpovídající finanční náročnosti matkou zvolené školy a bez dalšího rovněž nelze předpokládat trvalou finanční podporu ze strany rodičů matky. Nezletilá by se s ohledem na předpokládanou délku školní docházky mohla ocitnout ve stavu ekonomické nejistoty, což v žádném případě není v jejím nejlepším zájmu.

II.

Argumentace stěžovatelky

5. Stěžovatelka namítá, že krajský soud vycházel při svém rozhodování pouze ze skutkových zjištění okresního soudu, které *nota bene* vedly k diametrálně odlišnému právnímu závěru ohledně školy nezletilé, a neumožnil účastníkům se k možnému právnímu názoru odlišnému od právního názoru soudu prvního stupně vyjádřit, čímž porušil ústavně zaručená práva účastníků zaručená čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny, když s ohledem na jiný právní názor krajského soudu neměla možnost se k němu vyjádřit, případně i předložit nové důkazy. To však účastníkům nebylo v řízení před krajským soudem umožněno.

6. Stěžovatelka dále tvrdí, že právem nezletilé, spadajícím pod ochranu soukromí, je také právo rozvíjet mezilidské vztahy se svými spolužáky (kamarády) a třídní učitelkou. Nezletilá začala v září 2017 navštěvovat soukromou základní školu ZŠ X, tato základní škola byla logickým pokračováním soukromé školky MŠ X, kterou navštěvovala tři roky. Škola a školka na sebe navazují, protože v obou zařízeních byla/je výuka vedena v českém i anglickém jazyce. Po celou dobu, kdy navštěvovala školku i školu, se nevyskytla situace, že by školné nebylo zapláceno. Ve škole ZŠ Y, kterou preferuje otec, mají děti angličtinu pouze 2 hodiny týdně a nejedná se o spádovou školu. Otec má v obvodu pouze formálně vedené bydliště u svých rodičů, fakticky tam nebydlí. Na přihlášku v této škole uvedl nepravdivé informace o místě skutečného pobytu nezletilé. S ohledem na důsledky napadeného rozsudku je dle stěžovatelky nepochybné, že rozhodnutí krajského soudu je vůči nezletilé necitlivé a bylo jím porušeno její ústavní právo na ochranu soukromí podle čl. 10 odst. 2 Listiny.

III.

Vyjádření účastníka řízení, vedlejších účastníků řízení a replika stěžovatelky

7. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkovi a vedlejším účastníkům řízení.

8. Krajský soud ve svém vyjádření uvedl, že ústavní stížnost považuje za nedůvodnou, jelikož námitky uvedené matkou v ústavní stížnosti nejsou přiléhavé. Účastníkům bylo známo, co je předmětem řízení, jaký je skutkový stav, měli možnost navrhnout a předložit další důkazy. Jak vyplývá z protokolu o jednání před odvolacím soudem dne 29. 1. 2018, byli rodiče, jejich zástupci a kolizní opatrovnice seznámeni s předběžným názorem odvolacího soudu, přičemž poté, co byl vysloven tento právní názor, matka, resp. její zástupkyně neprojevila zájem se k tomuto právnímu názoru vyjádřit, tím méně navrhnout důkazy, které by bylo s ohledem na vyslovený právní názor nutné provést. Následně byly předneseny závěrečné návrhy. Zástupkyně matky ve svém závěrečném návrhu hodnotila danou (dosavadními důkazy zjištěnou) situaci, přičemž její hodnocení zahrnovalo i odvolacím soudem vyslovený názor týkající se rodinných poměrů a ekonomických možností rodičů. Nutnost dalšího dokazování (s ohledem na odlišný právní názor odvolacího soudu) však ani v rámci tohoto návrhu neuplatnila (ani nenamítla). Krajský soud dle svého tvrzení dlouho a velmi pečlivě své rozhodnutí zvažoval právě s ohledem na aktuální poměry nezletilé, která již školu zvolenou matkou začala navštěvovat. V odůvodnění svého rozhodnutí se i s touto skutečností vypořádal. Soud nemůže svým rozhodnutím napravovat následky jednostranného rozhodnutí

konkrétního rodiče, je však povinen rozhodnout v souladu s nejlepším zájmem dítěte [čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte (dále jen „Úmluva“)]. Tomu se krajský soud v dané věci snažil dostát z důvodů uvedených v ústavní stížnosti napadeném rozsudku.

9. Město Říčany, jako kolizní opatrovník nezletilé, ve svém přípisu sdělil, že v řízení o návrzích obou rodičů u soudu prvního stupně bylo, dle jeho názoru, v dostatečné míře prokázáno, že výběr školy matkou byl učiněn v souladu s rozhodnutím Okresního soudu pro Prahu-západ o úpravě poměrů ze dne 12. 5. 2016, kterým byla svěřena nezletilá H. do péče matky. Kolizní opatrovník v rámci řízení provedl mimo jiné pohovor s nezletilou H., která uvedla, že se jí na zápise matkou vybrané školy během zápisu líbilo, do této školy se těší. V dané škole má již některé kamarádky z mateřské školy. Věděla, že otec vybral jinou školu, že do této školy chodil sám a je kousek od místa, kde bydlí babička. S výsledkem jednání a jeho odůvodněním v řízení u krajského soudu kolizní opatrovník nesouhlasí. Neztotožňuje se zvláště s odstavcem 13 v odůvodnění napadeného rozsudku [shrnut sub 4 tohoto nálezu – pozn. Ústavního soudu], přičemž uvádí, že odlišný postup základních škol nemůže jít k tíži matky. Dále nesouhlasí s tím, že byla jediným hlediskem pro zvolení školy skutečnost, že nezletilá školu již navštěvuje. Škola byla matkou zvolena na začátku roku 2017 a řízení o přijetí ke vzdělávání bylo s kladným výsledkem školou ukončeno. Z tohoto důvodu nezletilá 1. 9. 2017 zahájila povinnou školní docházku ve škole, kde byla řádně přijata. Kolizní opatrovník také uvádí, že se ztotožnil s rozsudkem soudu prvního stupně, a to včetně jeho odůvodnění.

10. Otec nezletilé ve svém vyjádření uvedl, že nesouhlasí s ústavní stížností podanou stěžovatelkou. Má mj. za to, že všechna ústavně zaručená práva byla v řízení před krajským soudem dodržena a že nedošlo k porušení ústavně chráněných práv. Dále zejména uvádí, že změna základní školy není a ani nemůže být považována za porušení základního práva na soukromí a školní docházku. Naopak by tím došlo k posílení flexibility nezletilé. Ta bez problémů zvládá přesun mezi stěžovatelkou a jím. Není tedy pravděpodobné, že by měla problém s adaptací na novou školu. Na ZŠ Y má i kamarádku, se kterou by mohla chodit do jedné třídy. Když je nezletilá v péči otce, tak si hraje a sportuje s kamarádkami, co navštěvují ZŠ Y. Dle otce nezletilé je také zřejmé, že školné za soukromou školu je nad finančními možnostmi obou rodičů nezletilé. Otec uzavírá, že odvolací soud řádně a důkladně zvážil veškerá stanoviska ve věci, a především zájem dítěte, a správně rozhodl.

11. Stěžovatelka ve své replice setrvala na svém právním názoru a dále uvedla, že rodiče stěžovatelky založili pro nezletilou svěřenecký fond s výší vkladu 2 miliony Kč. Tato částka pokryje školné minimálně na 11 let studia, přičemž tyto prostředky budou sloužit výlučně pro studijní účely nezletilé. Dále uvedla, že souhlasí se stanoviskem kolizního opatrovníka a dodala, že krajský soud dle ní rozhodně nerespektoval nejlepší zájem dítěte, protože nezletilá si sama školu vybrala (chtěla pokračovat v intenzivní výuce jazyků, pro které má nadání), což dokazuje i pohovor s kolizním opatrovníkem. Naopak se krajský soud přiklonil k návrhu otce a snaží se dceru vytrhnout ze známého prostředí, na které je nyní zvyklá a které má ráda a kde dobře prospívá i vzhledem k výrazně nižšímu počtu žáků ve třídě (15 v ZŠ X oproti 29 v ZŠ Y).

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

12. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastníkem řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí napadené v ústavní stížnosti, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný; stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s požadavky § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu, a ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

13. Ústavní soud v minulosti mnohokrát judikoval, že není zásadně oprávněn zasahovat do rozhodovací činnosti soudů obecných, neboť není vrcholem jejich soustavy (čl. 83 a čl. 91 odst. 1 Ústavy). Postupují-li soudy v souladu s obsahem hlavy páté Listiny, nemůže na sebe Ústavní soud atrahovat právo přezkumného dohledu nad jejich činností. Důvod ke zrušení rozhodnutí soudu by byl dán pouze tehdy, kdyby jeho právní závěry byly v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními nebo v nich neměly podkladu, pokud by řízení jako celek nebylo spravedlivé a byla v něm porušena ústavně zaručená práva nebo svobody stěžovatele, anebo by napadené soudní rozhodnutí bylo nepřezkoumatelné, resp. postrádalo řádné, srozumitelné a logické odůvodnění [srov. nálezy ze dne 20. 6. 1995 sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257), ze dne 27. 8. 2013 sp. zn. II. ÚS 1842/12 (N 154/70 SbNU 425) či ze dne 27. 2. 2014 sp. zn. III. ÚS 1836/13 (N 24/72 SbNU 275)].

V. A)

Zjišťování názoru nezletilé

14. Ústavní soud ve své rozhodovací činnosti setrvale vychází z právního názoru, že je vázán toliko petitem, nikoliv však odůvodněním ústavní stížnosti [srov. např. nálezy ze dne 3. 4. 2014 sp. zn. III. ÚS 2396/13 (N 53/73 SbNU 69), ze dne 21. 1. 2008 sp. zn. III. ÚS 1076/07 (N 14/48 SbNU 145), ze dne 23. 2. 2006 sp. zn. I. ÚS 290/05 (N 44/40 SbNU 363), ze dne 16. 10. 2001 sp. zn. Pl. ÚS 5/01 (N 149/24 SbNU 79; 410/2001 Sb.)]. Identifikuje-li v napadených rozhodnutích jiné než stěžovateli vytýkané vady zakládající porušení některého z ústavně zaručených základních práv či svobod, nebrání tato skutečnost jejich zrušení. Tak by tomu bylo i v nynějším případě.

15. Z textu napadeného rozhodnutí, i z textu vyjádření účastníků řízení vyplynula stěžovatelkou výslovně nepovšimnutá, ale zcela zásadní skutečnost, kterou Ústavní soud následně ověřil i ve vyžádaném spisovém materiálu, totiž že názor nezletilé na možnou změnu základní školy nebyl v řízení před odvolacím soudem nijak zjišťován. Vzhledem k tomu, že nezletilé H. bylo v době vydání napadeného rozhodnutí sedm let, bude se Ústavní soud věnovat potřebnosti zjišťování jejího názoru.

16. Podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy musí být zájem dítěte předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.

17. Podle čl. 12 odst. 1 Úmluvy zabezpečují její smluvní strany dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. Podle čl. 12 odst. 2 Úmluvy se za tímto účelem dítěti zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce anebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.

18. Dle § 867 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), poskytne soud dítěti před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, potřebné informace, aby si mohlo vytvořit vlastní názor a tento sdělit. Není-li pak podle zjištění soudu dítě schopno informace náležitě přijmout, nebo není-li schopno vytvořit si vlastní názor či tento sdělit, pak dle § 867 odst. 2 občanského zákoníku soud informuje a vyslechne toho, kdo je schopen zájmy dítěte ochránit, s tím, že se musí jednat o osobu, jejíž zájmy nejsou v rozporu se zájmy dítěte. O dítěti starším dvanácti let se dle tohoto ustanovení má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit. Názoru dítěte věnuje soud patřičnou pozornost.

19. Ústavní soud již mnohokrát rozhodl, že názor dítěte musí být vnímán jako zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu [náleze ze dne 18. 12. 2014 sp. zn. I. ÚS 1708/14 (N 235/75 SbNU 617)] a že dítěti zásadně musí být umožněno účastnit se jednání a vyjádřit se k věci, přičemž povinnosti soudu zjišťovat jeho názor nezbavuje ani ustanovení opatrovníka, a nezjišťovat názor dítěte přímo (tj. jeho vyslechnutím) je možno jen v jeho zájmu, a takový postup je třeba vždy odůvodnit [srov. k tomu např. nálezy ze dne 15. 10. 2014 sp. zn. IV. ÚS 3305/13 (N 193/75 SbNU 177), ze dne 19. 2. 2014 sp. zn. I. ÚS 3304/13 (N 18/72 SbNU 217) či ze dne 4. 11. 2015 sp. zn. IV. ÚS 3900/14 (N 193/79 SbNU 199)].

20. Ústavní soud zdůrazňuje, že povinnost soudu zjistit si názor nezletilých neplatí absolutně. Je však třeba vycházet z toho, že práva nezletilých dle čl. 12 Úmluvy platí v jakémkoliv právním řízení, které se jich týká (srov. k tomu rozsudky Evropského soudu pro lidská práva ze dne 3. 9. 2015 ve věci *M. a M. proti Chorvatsku*, č. stížnosti 10161/13, § 181; ze dne 2. 2. 2016 ve věci *N. TS. proti Gruzii*, č. stížnosti 71776/12, § 72; ze dne 27. 7. 2010 ve věci *Gineitiene proti Litvě*, č. stížnosti 20739/05, § 47), čemuž ostatně plně odpovídá i formulace § 867 občanského zákoníku.

21. Naopak neumožnění dítěti uplatnit toto právo tak připadá v úvahu jen tehdy, je-li to v jeho nejlepším zájmu, či není-li to fakticky možné, např. hrozí-li okamžité nebezpečí z prodlení, je příliš útlého věku (srov. např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 1. 2011 ve věci *Plaza proti Polsku*, č. stížnosti 18830/07, § 71) atd.

22. Ústavní soud k tomu poznamenává, že podle názoru Výboru pro práva dítěte, že tam, kde je to možné, by měl být zjišťován názor dítěte přímo (srov. Obecný komentář k Úmluvě o právech dítěte č. 12., s. 12, bod 35). Byť nelze zjišťování názoru nezletilých prostřednictvím orgánu sociálně-právní ochrany dětí považovat za porušení práva dítěte

být slyšeno a v každém případě je třeba individuálně posoudit, jaká forma je pro konkrétního nezletilého nejvhodnější, nejsou-li zde však žádné okolnosti, které by to vylučovaly, je třeba preferovat přímé vyslechnutí dotyčného nezletilého.

23. Výše uvedené platí zvláště za situace, jako je nyní řešená, když se odvolací soud při právním posouzení věci odchýlil od názoru orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který preferoval ponechání nezletilé v ZŠ X.

24. Ústavní soud si je vědom, že nezletilé bylo v době rozhodování sedm let, nicméně krajskému soudu nebyly známy žádné informace, jak vyplývá z vyžádaného soudního spisu, pro něž by se mohl důvodně domnívat, že by nebyla objektivně schopna svůj názor v řízení sdělit. Naopak se v soudním spise nalézají několik dokumentů, ze kterých vyplývá, že nezletilá je schopna samostatně formulovat, při správně a odborně vedeném rozhovoru, své myšlenky [srov. zejména zprávu orgánu sociálně-právní ochrany dětí z prošetřených poměrů a pohovoru s nezletilou ze dne 17. 8. 2017 č. j. Om/162/2017 (na č. l. 63 až 65 soudního spisu sp. zn. 30 P 150/2017) a soudně znalecký posudek ve věci péče o nezletilou ze dne 19. 4. 2016 zpracovaný PhDr. Vladimírou Starkovou (na č. l. 290 až 319 soudního spisu sp. zn. 29 P 23/2017)]. Ústavní soud již v minulosti opakovaně zastal názor, že šestileté dítě je nepochybně schopno vyjádřit se k tomu, zda si přeje chodit do školy či nikoliv (srov. náleze ze dne 19. 12. 2017 sp. zn. II. ÚS 1931/17 či náleze ze dne 9. 1. 2018 sp. zn. IV. ÚS 3749/17, rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>). *Per analogiam* je pak bezpochyby i sedmileté dítě schopno vyjádřit svůj názor, zda se mu ve škole líbí, jaké tam má kamarády, jestli má kamarády i ve druhé škole, se kterými se již nyní případně připravuje na výuku (jak tvrdí v nynějším případě otec), jestli by mu změna vadila, či by se naopak na změnu těšilo apod. Ústavnímu soudu je nadto také z jeho rozhodovací činnosti známo, že obecné soudy takovéto zjišťování názoru sedmiletého dítěte provádějí, přičemž jejich postup je Ústavním soudem shledáván za ústavně konformní (srov. např. usnesení ze dne 6. 2. 2018 sp. zn. IV. ÚS 4075/17).

25. Krajský soud na zjišťování názoru nezletilé rezignoval, přičemž naprosto opomenul také jakékoliv jiné možnosti, které se mu naskýtal za účelem zjištění názoru nezletilé, a to i mimo nařízené soudní jednání, aby tímto výslechem byla nezletilá co nejméně stresována (např. vyslechnout nezletilou v kanceláři soudce, případně v jiném méně formálním prostředí, než je jednací síň, dostavit se osobně či vyslat asistenta soudce do bydliště či školy nezletilé apod.), a to přesto, že přinejmenším některé z těchto forem komunikace mohly zajistit ozřejnění názoru nezletilé. Krajský soud přitom neměl žádné indicie, že by posečkáním vydání jeho rozhodnutí hrozilo okamžité nebezpečí z prodlení.

26. Ústavní soud pak pro úplnost věci také připomíná, že dlouhodobě zastává názor, že „*Respektování soukromého života musí zahrnovat do určité míry právo na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi. (...) Respektování takto pojatého rodinného života zahrnuje závazek státu jednat způsobem umožňujícím normální rozvoj těchto vztahů.*“ [viz např. náleze ze dne 1. 3. 2000 sp. zn. II. ÚS 517/99 (N 32/17 SbNU 229)]. Ústavní soud proto podotýká, že právem nezletilé, spadající pod ochranu soukromí podle čl. 10 odst. 2 Listiny, je také právo rozvíjet mezilidské vztahy se svými spolužáky (kamarády) a třídní učitelkou. Nezletilé útlého věku, navíc silně zatíženou konfliktem rodičů, nelze bez dalšího ze dne na den zasáhnout – bez zjištění jejího názoru – do jejího života tak, že do jedné školy již chodit nebude a musí chodit do školy

jiné, ačkoliv na jednu základní školu již chodí, dobře ji zvládá, přičemž by kvůli tomuto zásahu přišla o všechny spolužáky a známé, protože rodiče nejsou schopni dohody ohledně její péče.

27. Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že postupem krajského soudu primárně došlo k porušení základních ústavně zaručených práv vedlejší účastnice 1). Porušení jejích ústavně zaručených práv zúčastnit se řízení a sdělit své stanovisko podle čl. 9 odst. 2 Úmluvy a být vyslyšena v soudním řízení podle čl. 12 odst. 2 Úmluvy, jakož i právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny a právo na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod bylo způsobilé porušit i právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny [srov. k tomu např. nález ze dne 26. 8. 2010 sp. zn. III. ÚS 3007/09 (N 172/58 SbNU 503)]. Tato porušení základních ústavně zaručených práv nezletilé totiž představovala i zásadní interferenci s řádným průběhem dokazování. Na základě výše uvedeného tedy Ústavní soud shledal porušení práva na soudní ochranu stěžovatelky.

V. B)

Majetkové poměry rodičů nezletilé a další posouzení věci

28. Vzhledem k výše uvedenému se lze již jen v krátkosti vyjádřit k otázce majetkových poměrů rodičů, jelikož podle názoru krajského soudu matkou zvolená soukromá škola jim neodpovídá. Ústavní soud toliko konstatuje, že stěžovatelka v průběhu řízení před Ústavním soudem doložila listiny prokazující založení svěřeneckého fondu s označením „*Svěřenecký fond k zajištění potřeb H. J.*“, jehož účelem je „*Poskytnutí finančních prostředků paní V. P. za výhradním účelem zajištění vzdělávacích, bytových nebo jiných důležitých potřeb její dcery H. J., případně poskytnutí jiné finanční výpomoci.*“: Tato skutečnost může bezpochyby ovlivnit rozhodování obecných soudů v dalším řízení, nicméně vzhledem k zásadě *subsidiarity* ústavní stížnosti, Ústavní soud toliko konstatuje, že zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad „podústavního práva“ a jeho aplikace na jednotlivý případ je v zásadě věcí obecných soudů, přičemž tyto se bezpochyby budou v následujícím řízení touto novou skutkovou okolností dané věci zabývat.

29. Ústavní soud pak pro úplnost svých závěrů na základě vyžádaného soudního spisu a po studiu účastníky předložených dokumentů shledává, že současné uspořádání vzdělávání nezletilé a její navštěvování ZŠ X v praxi funguje z hlediska nezletilé v zásadě dobře a nemá zásadní negativní vliv na její osobnostní vývoj ani vývoj z hlediska jejích znalostí a vědomostí, jak vyplývá zejména z vysvědčení nezletilé, výpisu jejích známek a také z vyjádření ZŠ X. Oproti tomu zde stojí problematický, resp. velmi konfliktní vztah mezi rodiči, kteří se dosud nedokázali přenést přes své spory v minulosti. Jak plyne z vyžádaného soudního spisu, rodiče na sebe vzájemně útočí (a pokračují v tom ostatně i v řízení o ústavní stížnosti) a nezletilé dítě používají jako nástroj k řešení svého vlastního konfliktu. Za této situace nutno považovat stabilitu výchovného a vzdělávacího prostředí nezletilé za hodnotu, již je třeba nepochybně chránit, a to zvláště za situace, kdy je u nezletilé [jak vyplývá ze soudně znaleckého posudku ve věci péče o nezletilou ze dne 19. 4. 2016 zpracovaného PhDr. Vladimírou Starkovou (na č. 1. 290 až 319 soudního spisu sp. zn. 29 P 23/2017)] vyšší pravděpodobnost stavů úzkosti, a tato má sklon k pocitům ohrožení v citově náročných situacích, přičemž nezletilá dle citovaného posudku potřebuje přehledné a předvídatelné

prostředí. Ústavní soud konstatuje, že je na obou rodičích, aby respektovali nejlepší zájem své dcery (čl. 3 odst. 1 Úmluvy) a snažili se o vytvoření takového prostředí, které pro jejich nezletilou dceru bude do budoucna co možná nejlepší. Nejlepším zájmem nezletilé dle čl. 3 odst. 1 Úmluvy se pak budou řídit i obecné soudy v následujícím řízení.

VI. Závěr

30. Ústavní soud uzavírá, že krajský soud svým postupem porušil základní ústavně zaručené právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s ústavně zaručenými právy vedlejší účastnice 1) podle čl. 9 odst. 2 a čl. 12 odst. 2 Úmluvy.

31. Proto Ústavní soud podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadený rozsudek krajského soudu zrušil. Ústavní soud neočekával od ústního jednání další objasnění věci, protože od něj upustil dle ustanovení § 44 věty první zákona o Ústavním soudu. Návrhu stěžovatelky na postup podle § 39 zákona o Ústavním soudu vyhověl fakticky tím, že po odložení vykonatelnosti napadeného rozsudku krajského soudu věc projednal bez zbytečného odkladu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního se nelze odvolat.

V Brně dne 10. dubna 2018

Jan Musil
předseda senátu